

Pretulu prenumeratiunei
pentru partile Austriei si
Ungariei: pe 1. ann 4 fl.
pe 1/2 annu 2 fl. v. a.
pentru alte tieri 5 fl. la
anu.

SPERANTIA.

Banii de prenumeratiune
si corespundintiele sunt
de a se adresá *franco*
catra Redactiunea „Spe-
rantiei“, la Aradu, strat'a
Capelei, Nr. 26.

Fóia literaria-besericésca.

Organulu societatei de lectura a teologiloru romani din Aradu.

Fóia acést'a sub redactiunea colegiale a teologiloru romani din Aradu si sub auspiciile superioritatei scolastice ese de óue ori la luna, anume la 1. si 15. a fiescecareia luni.

Catra onoratii lectori!

Intrandu fóia nóstra prin numerulu acest'a in unu periodu nou in periodulu alu doilea, e de lipsa a incunoscintiá pre O. O. lectori despre indreptariulu si devis'a ei, carea de-si nu se abate in esintia dela cea de pana acum urmarita si cunoscuta on. publicu romanu, totusi va aparé in alte colori mai viue.

„Sperantia“ dupa propusulu ei intre impregiuràrile de adi ale besericei nóstre va avé detorintiá cea mai santa a desbata si a recomandá celoru interesati de beserica implinirea si esecutarea consciintiósá a dicisiuniloru din congregatiunile si sínódele besericei nóstre dupa pre-scisele statutulu organicu in sensulu adeveratei autonomii; — ea va nisuí dupa potintie se contribue câtu mai multu la interesele autonomiei constituite in beserica; — ea si-va aratá interesare si despre invetiamentulu d'in scólele confessionali inferiori si superiori si nu va pregetá a si-face modestele observàri in unele si altele cause decidetórie asupra prosperàrei nóstre religiunarie. Colónele ei voru fi deschise totdéuna pentru parerile si opiniunile, care consuna cu statutulu organicu si promovédia autonomi'a besericei nóstre. Asemenea va combate si parerile anti-autonomice, cari necumva s'ar observá in pasii si nisuintiele cutarei persóne ori corporatiuni cu influintia in cause besericesci.

Interesele besericei si ale scólei suntu si crescu pe di ce merge in linia paralela — asia si miscamintele nóstre tóte se voru invertí pe langa aceste interese in asemene gradu.

Cu acést'a ocasiune sentimu o detorintia préplacuta a aratá On. publicu o fapta generósa, unu ofertu marimosu ce se facù foiei nóstre prin st. d. asesoru cons. Georgiu Dogariu, cunoscutulu cetatiénu alu Aradului pentru zelulu nationalu si pentru nisuintiele crestinesci, ce lu caracteriséza. Anume acestu domnu a oferitu „Sperantiei“ in tipu de fundatiune 10 actiuni dela banc'a „Transilvaniei“ fia-care in valóre nom. de 100 fl. Acestu faptu crestinescu si mai tare ne intaresce in propusulu nostru si ne face d'a sperá durabilitate.

Astfelu contandu pe una imbratásiare a intreprinderi nóstre modeste si din partea on. publicu romanu — cu ajutoriulu si binecuventarea lui Ddieu si dupa primit'a incuviintiare din partea prébunului nostru Archiereu — plecàmu pe drumulu acest'a se ne facemu plivitori barem câtu de mici in víi'a Domnului.

Aradu, Ianuaru 1871.

Redactiunea.

Beseric'a romana ortodossa in anii cesti doi din urma.

Astadi, candu activitatea barbatilor nostri o vedemu indireptata mai numai spre interese besericesci si scolare, candu aceste interese tintescu la marirea besericeii si la radicarea poporului credintiosu: dupa unu restimpu de doi ani de candu adeca ni se deschisera usile besericeii spre o viétia nóua, — voimu a face o revista scurta asupra actelor decurse peste anii cesti doi din urma in viétia constitutionala besericesca, ne incercám a desemná trasurile besericeii dupa cum ni se infatísiéza ea astadi. — „Luminézate, luminézate noule Ierusalime, cá a Domnului marire preste tine a stralucitu, salta acum si te bucura Síone!“ Éta cuvintele, prin cari multimeritatulu si neobositulu Archiepiscopu si Mitropolitulu nostru *Andrei*u dete de scire congresului coadunatu la Sabíiu in tóm'a anului 1868. cá vestimentulu nou ce imbraca beseric'a, este stralucitu si maretu, éra insusi Sionulu este inaltiatu la culmea sublimitatii.

Si Dómne! Cátu fú de binevenita acésta scire, romanii din tóte unghiurile provinciei metropoliei se aflau aduncu miscati, óresi-cumva electrisati la impartasirea ei! — Timpulu acestei renasceri anca éra binevenitu; stramutarea relatiunilor politice, decadintia semtiului crestinescu, desinteresarea cea atátu de latita de cauzele besericesci, instructiunea populara atatu de inapoiata si alt. suntu totu atatea motive, care pretindéu neaperatu schimbarea sistemului, strigau in modu imperiosu dupa autonomia dupa sinodalitate. Si sósí autonomi'a si biseric'a basata pe institutiunile canonice ale concilielor ecumenice din vécurile cele d'antáie ale crestinetatii, si-formulá prin statutulu organicu noulu indreptariu administrativu, care acum este pusu in viétia in intregulu cuprinsu. Esteriorulu besericescu indata capetá alta forma. Credintiosiloru mireni li-se dedú satisfacere deplina, avendu ei influinti'a cea mai mare intru tóte agendele administrative, intru alegerea si intarirea tuturor demnitariloru si oficialiloru besericesci dela Mitropolitulu pana la celu din urma servitoriu besericescu, agendele cele multe in cause administrative, canonice disciplinare, scolare si alt. cumulate si ingreunate in centrulu fiacarei diecese, se impartíra intre mai multe corporatiuni parte comunali parte cercuali, éra insusi centrulu, celu pana ac: atátu de marginitu in puteri lucrátorie, adi forméza una corporatiune statatória din unu numeru considerabilu de persóne in activi-

tate continua; statutulu organicu mai departe dá garantia de esactitate facandu tóte corporatiunile administrative bisericesci respundietórie pentru tóte agendele ce cadu in resortulu loru. — In urmarea acestor'a fiindu-cá toti oficialii besericesci se alegu in modu democraticu dintre persónele care besericeii îi-vinu mai bine la socótela si fiindu-cá agendele se impartu intre diferite corporatiuni besericesci spre efectu-ire cari suntu respundietórie pentru implinirea chiamarii loru, este consecintia naturale cá si efectuarea trebue se fia catu de esacta. Da! acést'a se obsérva si trebue se se observe.

Beseric'a crestina ca institutiune ddieésca atátu dupa Fundatoriulu ei câtu si dupa conceptulu crestinelor trebue se fia o astfeliu de institutiune, carea se corespunda tuturor intereselor morale ale omenimei. Interesele morale ale omenimei se manifesta mai vertosu in opiniunea publica. Multiemita Atotpotintelui, cá a ajutatu crestinelor ortodossi a introduce éra si in beseric'a loru cerintiele opiunei publice ca asecuranta garantata loru prin indreptári ddieesci, prin legi canonice si prin praes'a observata preste indelungatu timpu in sanctuarele loru. Administratiunea averiloru besericesci, invetiamentulu scolariu, insasi disciplinarea persónelor besericesci, depindu dela corporatiuni alese de opiniunea publica a factoriloru celoru ce compunu beseric'a.

Intre astfeliu de impregiurári totu crestínulu ortodosu nutresce sperantia mare de progresu ce are a se desvoltá pre tóte cãlile culturai natiunali si besericesci si asta bucuria ni se maresce cu câtu observám cá in cele mai multe locuri asteptárele ni suntu in stadiulu realisárei. Acést'a este apoi caus'a, ce ne auctoriséza a crede cá beseric'a curundu si-va reculege poterile si se va radicá la culmea missiunei sale, va corespunde tuturor intereselor morali ale omenimei. —

Fatia de unele impregiurári locali inse nu potemu d'a nu ni sprime mirarea, cum de unii credintiosi ai besericeii atátu din eleru câtu si dintre mireni anca si acumu intindu cord'a sistemului trecut. — Adese amu potutu ceti in foile nóstre natiunali asisderia din convorbirile ce le amu fi avutu cu unii si cu altii, ne-amu potutu convinge, cá constitutiunea besericesca nu convine cu parerile multor'a. Vocile acestor'a suna fara resunetu si dinsii ar lucrá cu multu mai bine, déca nu ar face seperatismu.

In decursulu acestor duoi ani ne-amu potutu convinge si despre aceea, cá nu tóte corporatiunile

bisericesci corespundu misiunii sale; unu comitetu parochialu d. e. in care numai preotulu si invetiatorulu potu sei din deplinu prescriesele statutulu organicu, unu sinodu parochialu statatoriu numai din necarturari, cari nici insemnetatea sublima a constitutiunii bisericesci nu o cuprindu din destulu, nu pôte fi vinovatitu ca atare corporatiune, séu persóna, carea pricepandu §§. legeri, totusi se abate dela ei séu cá nu staruesce pentru sustinerea loru. In astfeliu de casuri preotimea inculpéza pre mireni, mireni érași pre preoti. —

Unitate va fi numai atunci, déca punctulu de manecare ni vá fi interesulu bisericeci.

Gr.

Principiele domnitórie.

Conceptulu „principiu,” carele este resultatulu cugetàrei si judecàrei omenesci ajunse la unu stadiu, in carele omulu, corporatiunea séu una intréga generatiune stàsi se lasa conduse in afacerile loru ulterióre de acela — se datéza de candu a inceputu a se imulti creaturele cele intielegatórie a lui Dumnedieu si radicá la numirea de omenime, si decandu a inceputu omenimea prin comunicatiune reciproca a face cunoscute si a caracterisá simtiemintele singlariciloru individi séu a intregeloru corporatiuni.

Totu omulu dela carele n'a denegtu Provedinti'a potinti'a judecàrei, trebue se nutrésca in sinulu seu unulu séu altu principiu, de carele apoi nu numai cá se lasa condusu in viéti'a sa pamentésca, dar lu apera si se lupta pe langa elu in contra tuturoru, cari voiescu se lu restórne prin propagarea si suscitarea altoru principii de altu sensu diverginte séu tocmai contrariu aceluia.

Principiele, considerandu valórea loru, suntu de interesu mai angustu, mai estinsu, ma chiaru si de interesu comunu, precum suntu acceptate de mai putieni séu de mai multi; éra considerandu poterea loru, unele suntu mai slabe altele mai tari, precum adeca se apropia mai putieniu séu mai multu de naturalitate si resuna spiritulu legiloru damnedieesci; si in fine considerandu folosulu loru, acele suntu salutarie si stricatórie séu chiaru periculóse, preem adeca indepartéza séu apropia pre omu de destinulu seu. Suntu si principii fiese, cari cuprindu in sine ceva imposibilu. Dela aceste depinde durabilitatea si permaninti'a cutarui principiu.

Déca mi a succesu incatva a definí conceptulu acest'a, nu mi-va imputá O. cetitoriu, candu afirmezu

cá: totu miscamentulu, ce ni-lu produce istori'a trecutulu, a presintelui, bisericésca si politica este efflusu cutarui principiu. —

In istori'a profana vedemu de domnitoriu preste tóte principiele principiulu egemoniei, si pre fiii acestui'a aristocratia si despotismulu, cari nici candu nu se potu opiniuná de a fi consonatori cu legile dumnedieesci si ale naturei, cari nici candu n'a potutu si nu potu dá radia de sperantia omului inveninatu de predominirea loru, cá si-va poté ajnge candu-va prin ei destinulu seu. Numésca istoriculu si scrutatorulu anticitatei individu, corporatiune carea pe calea acestoru principii se fia fruatul fericire durabile. Persi'a, Greci'a, Rom'a tóte au fostu victimele egemoniei, victimele aristocratiei, victimele despotismulu; si analogulu acest'a se va observá in tóta istori'a profana pana chiaru si in di'a de astadi. — — —

Dar suntu si alte soiuri de principii, suntu principii democratice, a caroru isvoru resare de pe langa jertfelniculu lui Avramu si mai cu séma din muntele Sinaiulu prin cele dóe table de pétra, care isvoru mai pe urma s'a regulatu in riu cargatoriu prin Tramisulu lui Dumnedieu, si adi formandu unu oceanu nemesuratu, nutrece si adépa mii si milióne de vietuitórie.

Aceste principii democratice suntu principiele, care convinu cu natura, consuna cu legile lui Dumnedieu si conducu pre celu insufletitu de ele la destinulu seu. Aceste principii conducu pre individu, societate, ginte, omenime la met'a, carea este destinata pentru ea. Aceste si de acésta categoria suntu principiele crestinismulu, principii dumnedieesci, principiele lui Chrsu. — pana candu voru domni aceste principii in biseric'a lui Chrsu — va fi prosperare, fericire; si indata ce se facu alunecari dela ele urméza decadinti'a si departarea dela destinulu. S'a maritu Persi'a, a fostu fericita Aten'a, a fostu admirata Rom'a — usioru, cáci le a radicatu la marime principiele democratice. — Democrafi'a: marimea = tata: fiulu: nu este tata, nu pôte fi fiu — — —

Se facemu una revista fugitiva si se vedemu candu si in cátu s'a observatu si se observéza principiulu acest'a in istori'a bisericeci lui Chrsu.

Considerandu relatiunile critice ale bisericeci lui Chrsu din seclii cei IV. d'antáiu si cautandu caten'a cea firma, carea a contienutu intre impregiuràrile acele atátu de fatali nevatamatu intregimea si unitatea acestei biserice — fara de nici una intortocatura a mintei v'omu aflá si vomu devení la resultatulu:

⋆

că întregimea și unitatea bisericești noastre s'au susținut numai și numai prin respectarea instituțiilor ei constituite pe principiile democratice ale lui Hristu. Și acelea așa au fost de tari, cătu creștinul persecutat și maltratat de tiranismul păgânului — primea cu anima liniștită girlandă de martir pentru Hristu, de acaru principii erau consolidate între împregiurările cele mai fatale. Și pe lângă aceste principii — ce au urmat în seclii urmatori? „Aurea aetas.“ Pe baza acestor tare edificiul se înalță. . . .

O! dar pentru ce trebuie să știm ce s'au întâmplat mai departe și mai târziu cu părinții noștri? Pentru ce s'au însemnat pe frunzișele istoriei acei timpuri întunecați, când unii fii nenorociți ai unei sănătăți și sobornicesei bisericești și mamei au pierdut din înaintea ochilor lumina, care li lumina noaptea sufletelor sale, lumina — principiul democratic!

Să lăsăm istoria, să nu o deschidem oricum la altu loc și să nu o mărim întristarea cetinului eram despre abateri dela principiile democratice ale lui Hristu — ei se fuseseră consolidați când potem dice cu unu afectu de bucurie: că la noi românii gr. res. acestu principiu este împupit de răsăritul primăverii prin căldura soarelui Autonomiei noastre bisericesci.

G. Serbu.

Care este metoda cea nouă de învățământ?

În multe locuri se aude întrebarea acestă în jurul pedagogilor și nu fără de temei să face. — consistoriul nostru arădănu a și enunțat, că învățătorii au d'au propune după metoda cea nouă.

Dar în ce se cuprinde acea metodă?

Cu privire la citire, pedagogii până acum au practicat și în cea mai mare parte învățământul și astăzi — unu felu de metoda *mechanica*, după care școlarii au d'au învățat literele în rându alfabetic și apoi a le compune în silabe și cuvinte. Metoda acestă s'au perfecționat până într'atât, în cătu mai târziu numai folosirea, ei și însasi numirea i-s'au schimbat numindu-se *fonetica* sau *sunetaria* și folosindu-se așa: că fiescă-care litera în deosebi are a se propune ca sunet; după învățarea după această metodă cunosc literele, trebuie să se deprindă în scrierea lor. În timpul mai recent metoda *intuitiva* s'au redat peste celelalte și pedagogii mai iscusiți o îmbrățișează cu mare căldură. Acestă este

metoda cea nouă, după care citirea și scrierea se propun la oală și acestor totdeună li premerge privirea obiectului citinului.

Voindă a face progresu în învățământul nostru, trebuie să observăm înainte de toate cursul celu firescu; cu cătu pași cuiva voru fi mai îndepărtați de cursul naturii, pe atâtu mai târziu ajunge la meta. Dintre metodele de învățământ, celei intuitive i-a succesu apropierea de naturalitate, celelalte și mai vertosu cea *mechanica* stă în contrastu ageră cu ea.

Metoda intuitivă pune mai înainte sub privirea organică a școlărilor — unu obiect, pe care apoi până într'atât lu desvelesc, cătu în urma se prezintă înainte minții lor ca subiectu cunoscutu cu toate notele lui; cum procedea acestă e naturală, se splica singura de sine, de ore-ce organele sentimentale se dezvoltă mai curundu și numai după aceea potențialele spirituale. Prunculă cândă cu primă dată intră în școală, privește la fată învățătorului și de aci și face întipuri după priceperea sa, va se dice: învățământul obiectului aduce în lucrare judecată — deci problema metodei intuitive este, că prin judecata dreaptă se desvelă cunoscința genuină; așa d. es. școlariul crudu nu cuprinde conceptul școlii*) până ce prin întrebări și răspunsuri din metoda intuitivă nu i se va ilustra.

Facându această caracteristică premergătoare, că de cerința pentru metoda legografică punem mai vertosu recușite trebuințose, adică literele mobile și tablita pentru fiescă care învățacelu. Era însasi învățământul metodei se începe cu desțingerea sunurilor din vre-unu cuvintu. Așa d. es. se arată școlărilor unu obiectu simplu în pronunțare și ușor de cuprinsu: obiectu desvelinduse prin întrebări și răspunsuri, după toate notele sale, în urma că cuvintu se desfăce în sunuri și desțingerea sunurilor vinu sub învățământul minții, se întreba adică învățacelu: că în cuvintu citat căte sunuri deosebesc și care suntu acelea. După fiescăcare a știutu face deosebirea, atunci scrie învățătorulu cuvintu pe tablă, era învățacelu pe tablitele lor, și apoi li se spune numirea literelor scrise. La acestu loc și ia legografia începutulu, și acestă se repetescă de vr'o două ori, până cândă adică învățătorulu a observat că învățacelu au cuprinsu cuvintu și că obi-

*) În multe locuri de vei întreba pe vre-unu antistă școlariu că are comința școlii bună? — ti va răspunde cu sinceritate că are, deși numai zidirea este pôte corespundătoare.

ectu si ca subiectu si pana candu s'a convinsu, că lu-sciu deosebi in sunete, cunosc numirea partiloru (litera) si le sciu descifra. Totu cuventulu acest'a apoi lu-compune insusi invetiacelelu din literele mobile ce i suntu indemana. — Dela cuventulu cestu d'antăiu se procede la altulu omogenu celui precedente d. e. dela *ac(u)* la *sac(u)* ponandu-se in lucrare metod'a prin intrebari si raspunsuri; astufeliu de intrebari cu referintia la *acu* potu fi urmatoarele: ce este acest'a? din ce este facutu? spre ce se intrebuinteaza? sel.

Trecerea dela unu cuventu la altulu se nu fia grabita, asiderea deprinderea indelungata cu unulu si acela-si cuventu pote produce obosire si disgustare. Dupa ce invetieceii suntu deprinsi in scrierea de rondu si cetire. li-se propunu literile mari. De-si dupa metod'a acest'a panace invetiatoriulu si implinesce detorintia cu una clasa dintre invetiacei. si pentru cealalta pote dispune ca in continuu se fia in activitate: totusi atatu pentru variatiune, catu si pentru desvoltarea spirituale a scolariloru in tote dreptiunile — este de lipsa ca un'a si aceeasi clasa si anume a incepatoriloru se se ocupe si cu alte obiecte de invetiamentu; mai acomodate pentru ei pote fi: cunoșcerea limbei ca un'a ce sta in stransa legatura cu cetirea si scrierea, spanandu-li-se: ce este vocal'a, consonant'a, diferintia intre ele. ce suntu silabele, cuvintele si cum se despartu la capetulu sirului? s. alt; totu adou'a seu barem atrei'a di a li se tiené scurte prelegeri din socota. din istoria biblica. a li propune cantari besericesci si nationale fiindu cu deosebita privire ca tote acestea sele cuprinda din destulu.

Usioretatea metodei legografice abia o observa invetiatoriulu dupa vre-o cateva prelegeri. atunci adeca. candu vede ca mintea invetiaceiloru prin puterea intuitiunei din ce in ce se desvelesce. Folosulu ei este de mare insemnătate pentru progresarea omenimei; panacandu metod'a vechia cu mecanismulu ei disgusta scolarulu de invetiatura. — metod'a intuitiva atrage pre scolarulu si remuneréza pe invetiatorulu pentru ustenelele sale.

Metod'a acest'a a inceputu mai antăiu a se introduce in scolele din Germania la inceputulu secululu acestuia. Nóa romaniloru ni-o face cunoscuta d. I. Popescu in „Antăia carte de lectura si invetiatura pentru scolele populare romane. Sabiu 1870^{**}) — care in mare parte mi-asierbitu de indreptariu intru scrierea acestoru sire.

*) Vedi rubr. bibliografici.

On. Comitetu par. din Aradu ni tramite pentru publicare urmatoarele acte oficiose :

Nr. 194.
1870. pres.

La onorat'a comuna besericésca gr. or. romana din Aradu.

Onorata comuna, Iubitiloru crestini!

Cu ajutorulu atotpoterniculu Dumnedieu s'a efeptuitu si s'a finitu zidirea si esential'a parte a instructiunei interne a besericei nóstra catedrale si impreuna parochiale din Aradu.

In urmarea dorintiei si recercărei Vóstre, Iubitiloru crestini! am primitu sarcin'a si portarea de grigia a zidirei, si n'am intrelasatu a intrebuintia midilóce potrivite pentru castigarea fondulu necesariu la intreprinderea acest'a; a caror'a resultatu se cuprinde in urmato'ia specifica espunere:

I. In prim'a si principal'a linia vine de a se privi indemnizarea din partea vistieriei C. reg. militare pentru biseric'a demolita; dupa aceea ajutorulu banalu din partea Magistratulu localu, si venitul besericei, care tote la olalta arata unu venitu de 43,976 fl. 58 cr.

II. In a dou'a rubrica a venitululu suntu oblatele benevole ale locuitoriloru din Aradu, cu 6836 „ 06 „

III. Rubric'a a trei'a este sum'a baniloru incursi dela facatorii de bine afara din Aradu, cu 4675 „ 06 „

IV. éra rubric'a a patra este venitul din tasulu portatu in besericele din Dieces'a Aradulu, cu 2057 „ 62³/₄ „

V. Si a cincea rubrica a venitululu suntu cametele seu interesele din cass'a de pastrare locale, cu 2614 „ 78 „

Sum'a totale a venitululu 60,160 fl. 10³/₄ cr.

Socót'a venituriloru espuse se alatura aicea sub A. in 8. daraburi.

Socót'a erogatiuniloru avute la edificarea, esornarea si instructiunea interna a besericei catedrale se cuprinde in consenarile de sub B., prin care se arata, ca pe zidirea besericei, pe sculptur'a, auritur'a, pictur'a si pe alte spese diverse s'a erogatu 58,991 fl. 83³/₄ cr.

Sum'a acest'a a erogatiuniloru detragendu-se din sum'a venitululu, se arata unu restu, care se afla in cass'a de pastrare Aradana in suma de 1168 fl. 17¹/₄ cr.

Aducandu-ve la cunoscintia Iubitiloru Crestini! socót'a despre zidirea besericei nóstre catedrale, poftescu si me rogu, ca onorat'a comuna besericésca se supuna censurei socót'a acest'a, rezervendu pentru Archivulu comunei duplicatulu sub C. alaturatu, éra originalulu sub A. si B. se mi-lu retramita pentru depunerea si pastrarea in Archivulu diecesanu.

Iubitiloru! Multiumindu-vi tuturoru, cari ati binevoitu a sprigini si ajutorá zidirea besericei nóstre catedrale si

recuoscându mil'a si donurile marinimóse a titoriloru si binefacatoriloru nostrui, poftescu si me rogu, ca Darulu Dlui nostru Is. Chr. si dragostea lui Ddieu Tatalu si impreunarna Santului Duhu se fia cu Voi cu toti.

Aradu, 26. februaru 1870.

Procopiu Ivacicovicu m. p.
Episcopulu Aradului.

Adresa de multiemire catra Parintele Episcopu pentru administrararea fondului si ingrigirea de edificarea besericei.

Ilustritatea vóstra inaltuprésantite Domnule Episcope,

Nóa prégratióse Parinte!

Cetatenii romani ai acestui liberu regescu orasiu Aradu de marturisirea dreptmaritórei nóstre religiuini greco-orientale ortodosse, reprezentati prin auctoritatea loru legale a sinodului si comitetului parochialu, — an luatu cu cea mai viua bucuria la cunoscintia acele pregratióse litere ale Ilustritatii Vóstre din 26 Fevruariu 1870 Nr. 194 pres. prin care Vati induratu a comunicá acestei evlaviose comune besericesci socót'a, despre „noua edificare a besericei catedrale din Aradu“ si respective: despre rezultatulu venituriloru si erogatiuniloru facute din fondulu menitu spre acestu sublimu scopu si concediutu prégratiósei si parintescei chivernisirii a Ilustritatei vóstre.

Acésta socóta dupa premers'a publicare, — in siedintia comitetului parochialu din 12 Martiu a. c. sub Nr. 49 s'a datu unei comisiuni spre ecurare, care comisiune in siedintia comitetului parochialu din 13 Decemvre a. c. a raportatu: cá tóte perceptiunile si erogatiunile espuse, si efeptuite prin gratiós'a si parintesc'a stradiuntia a Ilustritatii Vóstre, suntu asia de corecte si esactu documentate, precum numai s'a si potutu presupune, si fara tóta indoiéla acceptá din partea preainduratului si preabunului nóstru Parinte-Archipastoriu petrunsu de fericirea, bunastarea si infflorirea filoru Sei suftetesci, si ingrigitu de meliorarea materiale, — de prosperitatea si esistintia scumpei nóstre maice beserici romane greco-orientale!

Resultatulu acestei prea induratei ingrigiri a Ilustritatei Vóstre este: necontestabil'a si preamarétia fapta despre bunele si parintescile intentiuni, ce, — de candu pron'a divina Va adusu in midiloculu devotatorulu fii suftetesci ai acestei Eparchie, — pururea le-ati nutritu; dar cu deosebire este aceea eclatante fapta: careia mai vertosu noi cetatenii aradani avemu de a-i atribui si multiuni succederea edificarei nouei beserici, — dupa mari si indelungate fatige, la cari Ilustritatea Vóstra prin parintesc'a stradiuntia intru administrarea si manipularea, respective intemeierea si sporirea fondului spre acést'a salutaria intreprindere destinatu, a-Ti contribuitu in parte esentiale; si la ai careia realizare, ca unu „factoru principalu“, — ca unu pre gratiosu si bunu Parinte si Archiereu insufletitu de edificarea celui mai necesariu si pretiosu tesauru pentru dreptucerdintiosii crestini a-Ti nisuitu cu influintia si ustanéla neobosita, adeveratu parintesc'a, spre care astadi toti credintiosii cetateni romani binesimtiatori privescu cu mangaiare si mandria.

Candu daru prea umilitu subscrisulu sinodu si comitetu parochiale, — ca reprezentantia bisericesca in numele si din incredintiarea tuturor devotatorulu fii dreptucerdintiosi, — a tuturor cetateniloru romani ortodocsi si-implinesce cea mai santa detorintia: a Vi aduce bine meritatulu tributulu de sincer'a recunoscintia pentru preagratiós'a si parintesc'a ingrigire desvoltata intru ajungerea scopulni doritu, — nu póte intrelasá totodata a Vi esprime si cordial'a multumita pentru archiereiesc'a binecuventare pronuciata prin suscitatele litere preagratióse, asecurandu-ve: cá credintiosii gr. or. din Aradu deapururea deobligati Ilustritatii Vóstre nici candu nu voru incetá, in acelasi edificiu dumnediescu a aradica ferbinte rugatiune cátra ceriuri pentru intrég'a sanetate si indelungat'a viétia a preabunului si gratiosului loru Parinte si Archipastoriu binefacatoriu.

Socotile de sub intrebare, si anume cele atinse sub A. cu 8. fruste, si sub B. cu 50. fruste: cu umilintia fiíseca avemu onóre a Vi le resubscerne sub 1/2, éra duplicatulu atinsu sub C. l'amu retienutu si depusu in archivulu comunitatii bisericesci spre bun'a pastrare si etern'a suvenire. — Cátu despre sum'a baniloru remasi din amintitulu fondu, carea se afla elocata in cass'a de pastrare: comitetulu parochiale a dispusu, a Ve rogá umilitu pre Ilustritatea Vóstra, ca se binevoiti acést'a suma, respective libelulu cassai de pastrare, alu resigná epitropiei parochiale de aicia, — carea vá avé a o primí in administratiunea si manipularea ei; — fiindu insarcinata a o luá si in Inventariulu averei besericesci.

Pe langa care umilita rogare, si espresiuone sincera, a cordialeloru sentieminte purcese din adeverat'a convingere, se recomanda gratiei archipastoresci, si sarutandu sant'a drépta, remanu cu cea mai profunda veneratiune.

Aradu, 26. Decemvre 1870.

Ai Ilustritatei si Inaltu prea Santiei Vóstre. In numele devotatorulu si prea umilitiloru fii credintiosi:

Sinodulu parochialu.

Carier'a teologica si individulu.

Ca se póta cineva corespunde din deplinu loculu si pusetiunei care le ocupa in societatea omenesca, se receru doue lucruri mai de frunte: a) se aiba inclinatiune dela natura catra carier'a sa si b) ca se o cuprinda din totu adinsulu.

Renumitululu botanicu Liné a avutu inclinatiune dela natura catra botanica cáci ca pruncu in léganu, de cate ori plangea, numai déca i se aratau flori se potea opri dela plansu, a cuprinsu sciintia botanicei din totu adinsulu, cáci crescandu in etate, ocupatiunea principale ía fostu studiarea acestei sciintie: ostasiulu celu renomitu Napoleone a avutu inclinatiune dela natura catra cele strategice, cáci ca pruncu si-facea cetati din pulvere in midiloculu drumului, langa cari siedindu ore intregi le defendá, incátu trebuiéu drumarii se feréscu din antea lui, cáci altecum aru fi trecutu peste elu cu carele, — a cuprinsu strategic'a, cáci crescandu, si-a petrecutu tóta viétia in resbeluri, — deca nu erau de acele, fa- cea se fia. Asia suntemu cu ori carele in lumea acést'a,

unulu se ocupa cu placere de unulu, altulu de altu obiectu; asia suntemu si cu carier'a teologica: numai acel'a va potea se-si implinésca misiunea sa de preotu, carele are inclinatiune catra preotia, si carele o cuprinde aceea dupa intielesulu ei celu adevratu.

Esaminezese tenerulu candu ajunge se-si aléga carier'a, caute cà óre nu afla in legatura cu alegand'a cariera lucruri si detorintie de acele, cari dupa inclinatiunea sa nu le va potea implini cu acuratétia si puntualitate; examinezese si puna man'a pe peptu celu ce doresce se pasiesca la trépt'a preotiei, judece cà óre poté va in totu timpulu si in totu loculu se se tiena de cele prescise si se implinésca detorintiele care suntu in legatura cu statulu preotiescu pentru cà dupa cum dice Herder: „Nici unu studiu n'a avutu dóra asia putieni, cari se i-fia sierbitu cu totulu sinceru, casi teologia, tocmai pentru cà este studiu supraumanu, dumnediescu si celu mai greu.“

Resune in urechile celui ce doresce a pasi pe carier'a teologica cuvintele lui Ddieu care le a auditu Moise candu a ajunsu la rugulu celu de focu: „Desléga-ti curele incaltie-minteloru, càci loculu unde pasiesci este santu.“

Faca acésta si numai dupa ce se afla demnu spre implinirea acelor'a pasiesca preste pragu in sinulu si óstea luptatoriloru besericei.

Déca este inclinatiune dela natura catra preotia este totu odata putintia si tari'a de a fi spiritualu consciu si servu fidelu lui Dumnediu, lipsesce numai cunóscerea carierei teologice, déca te vei impacá si cu acest'a — esti vasulu celu alesu a lui Dumnedieu. — Se vedemu dara si se cunoscemu tagm'a preotiesca séu carier'a teologica.

Is. Chr. dice catra apostoli pre cari ii represinta adi preotii la evgl. Mat. (c. 10. 6—10.) „Si umblandu binevestiti dicandu: cà s'a apropiatu imperati'a ceriuriloru. Pre cei bolnavi vindecate-i pre cei leprosi curatiti-i; pre cei mortii tnvitati, draci scóteți. In daru ati luatú in daru dati. Nu portati auru nici argintu, nici bani in briele vóstre; nici traista in cale, nici dóe haine, nici incaltieminte, nici toiagu; cà vrednicu este lucratoriulu de hrani'a sa.“ Era apost. Petru I. capu 5. 2: „Pastoriti turm'a lui Ddieu cea dintru voi, portandu grigiá nu cu sil'a, ci de buna voia, nu pentru agonisela neonestá ci din inclinatiune. Nici ca cum ati fi stepani preste clerulu lui Dumnedieu, ci esemplu facandu-ve turmei.“

Aceste se prescriu, in intielesulu acestoru cuvinte fá si lucra neobositu, nu lasá un'a din aceste detorintie, nu te abate nici macar pe unu minutu dela criteriile evangheliei. Te abati, nu respectedi demantatiunile Mentuitoriului, candu ca preotu nu vei cercá se vindeci bólele sufletesci, de care arú patimí turm'a tie incredintiata; — te abati dela Chr. candu nu te sílesci a curati oile tale de lepr'a pecatelorú si datineloru celorú rele; tragi asupra ta ur'a ddieesca, candu nu inviedi pre cei morti in pecate, candu nu te sílesci a sterpi legiónele demoniloru din sufletele celorú insinuati in beseric'a Dlui. Tóte aceste-le fá fara de a asteptá remuneratiune dela celu pre carele l'ai scapatu dela reu, „in daru ati luatú, in daru dati“ invetiatura si medicina pentru vindecarea morbului. „Nu portati auru nici argintu,“ nu te sili pe cont'a interiorului se stralucesci in imbracaminte; — „nici traista

in cale“, nu-ti-concentrá tóta deprinderea ta spre castigarea nutrementului trupescu, ci mai virtosu cauta se ti-se sature sufletulu din tesaurile Mentuitoriului, cari suntu puse in camer'a santei scripturi. Aceste le facu servii cei adevratii-ai-lui Ddieu, cari inse dupa cum esperiamu suntu fórté pu tieni, càci in timpulu nostru cei mai multi suntu numai nisce figuri pe carier'a preotiesca, cari nu-numai cà nu implinescu mandatele divine asia precum se recere dela ei ma tocmai facu in contr'a acelora. Cu dorere, avemu esemple multe si in istori'a bisericesca, despre abusarea cu oficiulu celu santu alu preotiei.

Unii dejoséu teologi'a la una sciintia, prin carea si-castiga preotii panea de tóte dilele, pana candu teologi'a are se dee cu totulu alta pane credintiosiloru — pane sufletesca, prin carea se nutresce sufletulu omului din isvorulu vietii, Altii se facéu preoti si pasieú pe carier'a teologica, pentru ca prin aceea se-si indestulésca ambitiumile sale.

Preotulu romanu se tiena de clas'a invetiatoriloru. (Statutulu organicu §. 122. p. 11.) Elu intregiesce servitiulu ddieescu, candu va cercá se fia totodata invetiatoriulu poporului, candu si-va implini detorintia sa cea mai gingasia, carea stá intr'unu gradu cu multu mai naltu decátu sciintia legislatoriloru si decátu a artistiloru, pentru cà ordulu invetiatorescu este cultivatoriulu celu mai naltu alu sufletulu omenescu. Agronomii cultivéze pamentulu si se ocupa cu poleirea si perfectiunarea celorú materiale, si stau napoi'a artistiloru si legislatoriloru, pentru cà aducatorii de lege si artistii suntu in óresicare mesura conducatorii si regulatorii spiritului, suntu nuntii lui Ddieu, cari ni facu cunoscute lucrurile ddieesci, — adeca ei au missiune didactica. Dar legea in sine luata nu posiede viétia, ea pune numai otare la aptivitatea omului. Artistulu face totatátea simvoluri de arta, pe cari nu le intielege numau acel'a carele este încátva indusu in cunóscerea artelorú — cei nepriceputi si nepoleiti privescu artea cea mai admirabile de nisce ieroglife fara nici una insemnetate. Legea si artea nu indestulesce pre fiacine. Invetiamentulu séu versulu invetiator cru inse strabate la anemele cele mai ascunse, aduce in miscare totu nervulu, totu individulu precum pre pruncu asi pre betranu, si intocmai ca poterea misteriosa a artistulu carea face din materii fara viétia figuri omenesci ce se edu a trai — face si invetiatoriulu prin poterea versulu seu tipu ddieescu in omu din spiritulu celu nepoleitu si nedesvalu. In person'a invetiatoriului se concentrédia in gradulu celu mai mare artistulu si legislatoriulu, — elu pastrédia si conduce tesaurulu celu mai scumpu alu omului, elu seversiesce lucruri ddieesci, adeca elu in intielesulu mai strensu luatú este servulu lui Ddieu.

De órece celu ce doresce se pasiesca pe carier'a teologica are detorintia se fia totodata si invetiatoriu, si de órece invetiatoriulu — artistulu artistiloru — are se conduca si se saversiesca lucruri ddieesci, lucrurile cele mai grele, numai atuncea va potea corespunde din deplinu chiamarei sale déca se va invavúti in cunoscintie, déca si-va aduná potintia cátu mai naltu spre aceea.

Unu teologu are lipsa de studiu multu, de studiu esactu; — este de lipsa ca teologulu sa studiedie cu diligintia

invetiaturile din institutele teologice; — este de lipsa se studiedie si se cetésca cu diligenția si alte carti scientifice afara de cele din institute — are se devina la cunoscinti'a perfecta a tuturoror faseloru culturai.

Dupa ce a devenitu teologulu la capacitatea de a poté pastori trm'a dupa voi'a lui Ddieu, se recere dela elu una interesare viua despre tóte miscamintele intregi beserici — se recere dela elu se tiena in evidinția cursulu administratiunei in itréga biseric'a sa, unde vede abaterere dela lege a nu intardiá cu sucursulu seu spre a aduce lucrulu la calea cea legale si a lu promová intru continarea cursulu seu celu normalu.

Multu contribue la inaintare, ca teologulu pe langa tóte aceste se aiba moralu nepatatu, se duca una vietia esemplaria si adevratu crestinésca, pentru cá celu ce are a luminá si a conduce poporulu, numai atncea se va bucurá de resultatu favorabilu dupa ostanelele sale, candu mai antáiu va fi convinsu elu singuru despre adeveturile, care le popune poporeniloru sei, adeca candu aceea ce recomanda cu vorb'a, o va face si elu singuru in fapta. Devis'a cea mai de aprópe a besericei crestine este sustienerea moralului intre ómeni, déca este acésta, singure de sine se ajungu celelalte scopuri ale crestinetatii. Teologiloru a devenitu mai cu séma partea de a respandí moralitate intre ómeni, ei trebuie se fia camerele moralului; — totu ce cugeta, totu ce face preotulu, trebuie se fia moralu. Teologulu trebuie se se ocupe necontentitu cu lucruri inocinte si folositorie, elu are detorinti'a mai cu séma de a si-radica cugetele sale catra Ddieu, dela carele a primitu darulu si binecuventarea de a poté luminá pre ómeni despre adeveturile lui si prin aceea a ii pregati la viéti'a cea vecinica.

Economi'a si ingrigirea de familia in mare mesura a impededatu pana acumu clerulu romanu dela ocupatiuni sciintifice spirituale, — neajunsurile ni sunta vecinii mai de aprópe; in cátu va stá ast'a si pentru viitoriu, voru dovedi comitetele si sínódele parochiale.

G. S.

Bibliografia.

„Antáii'a carte de lectura si invetiatura pentru scólele poporali romane de J. Popescu. Sabiu, 1870.“ Acestu opu statatoriu din 78. pagine are d'a suplini loculu abecedarielor in scólele poporali romane. Intregulu este lucratu pentru metod'a intuitiva de unde apoi si titlulu ce lu pórtá se vede a fi mai corespundietoriu decatu numirea de „Abcedariu“. — La inceputulu cartii ni se espunu lineele fundamentali ale scrierii si desemnului. urméza dupa aceste literele descrise si apoi unele cuvinte pentru esercitare in cetire si scriere in modu naturalu. dela usióre la mai grele. — dela simple — la compuse. dela obiecte visibile — la concepte nevisibile. Multu contribue la valórea cartii variatiunea cea atátu de alésa in materialulu ei si acomodata gustulu scolariloru crudi. Atentiunea dlui auctoriu n'a pestrecutu nici

firea limbei. accentele cele multe asupra cuvintelor. La singuraticele obiecte pentru cetire suntu anessate si ilustratiunile loru asisderea multu contributorie intuitivnei. Literelle strabune aci le vedemu preponderandu cu prim'a data in cartile scolariloru incepatori. cele cirilice de abia ni se presinta in partea V. In partea VI. se cuprindu nescari „deprinderi in computu“ asisderea acomodate cuprinderi incepatoriloru si cu acést'a se face incheerea cartii. Catra acést'a se adauge si o manuducere la aplicarea cartii, carea insasi in sine cuprinde regulele si folosulu metodei intuitive.

Cu bucuria aratámu on. publicu cartea acésta de mare insemnate pentru progresarea suerescintiei poporului romanu; am dori nainte de tóte ca ea se nu lipsésca nici dintr'o scóla romana.

Pedagogii romani cari de atatea ori si-au sprimatu neplacerea pentru abcedariile de pana acuma. — in acést'a negresitu si-voru sprimá complacerea.

Pretiulu unui esemplariu legatu 25 cr. nelegatu 20 cr. cu manuducerea pentru invetiatori 35 cr. nelegatu 30 cr.

VARIETATI.

+ (Statistic'a locuitoriloru pamentului.) Numerulu totalu a locuitoriloru de pre pamentu se póte pune la 1228. milióne. Dintre acestia suntu 522. milióne mongoli, 360. milióne caucasi. 190. milióne etiopi, 176. milióne malay, si 1. milionu indo-americiani. Numerulu moriloru de preste anu este 33^{1/2} milióne, adeca in totu minutulu secundu móre 1. omu. Era durabilitatea vietii omului in numeru midilociu se póte pune la 33. ani. Anulu alu 7-lea lu ajunge numai alu 4-lea dintre nascuti; — anulu alu 60-lea numai 100-lea; — anulu 90. numai a 500-lea si anulu 100-lea numai 100000-lea. Omenimea intréga vorbesce 3642. limbi nesocotindu aci si dialectele; in fine intrég'a omenime se imparte in 980 secte religiuariere.

+ Noulu alesu invetiatoriu din Aradu (suburbiulu Pernéva) i se manifesta astadi rogari de indulgentia din partea aceloru economi si anti-alegatori, cari sub decursulu alegeri si dupa aceea multe timpu portau in fruntea loru proteste si apelari contr'a lui. Noi cari amu cuoscutu starea didactica de pana acum din scóla de aici, cari scimu motivele din cari au fostu contra acestui invetiatoriu partid'a plugariloru la alegere, cari vedemu dejá meliorare considerabile ce o produce noulu alesu in scóla acést'a, si in fine cari cunoscandu-ni omulu, ne bucurámu nainte de resultatulu care lu va produce acestu invetiatoriu — nu ne mirámu de fapta acésta.

* Ministeriulu de culte si instructiune publica comunica urmatóriele date statistice: scolari deobligati pentru scólele poporale de 6—11 ani suntu 12. 615. 181; de 12—15 ani 669. 560. si anume in Ungaria 1, 928, 678. dintre acestia umbla regulatu 1, 000. 041; in Transilvania dintre 356. 062. cercetéza scóla 151. 074. In Ungaria suntu 11. 144. de invetiatori in Transilvania 2654; de totulu 36 de preparandie conf. si 14 de statu.

Pentru redactiune: **Gerasimu Serbu.**

Tipariulu lui Stefann Gyulai in Aradu.